

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ทิศทางการค้าของโลกมีแนวโน้มว่ามีการแข่งขันและกีดกันการค้าที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการใช้มาตรการเรียกเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน อย่างไรก็ตาม การค้าระหว่างประเทศยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นการดำเนินการเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าจึงเป็นสิ่งจำเป็นในส่วนของประเทศไทยได้ใช้วิธีการเจรจาการค้าโดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกแอกดต์ (General Agreement on Tariffs and Trade :GATT) เมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นลำดับที่ 88 ภายหลังจากที่ประเทศอาเซียนอื่นๆ และเข้าร่วมเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์การค้าของโลกร่วมกับประเทศภาคีอื่นๆ เพื่อผลักดันให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปภายใต้กฎเกณฑ์ทางการค้าที่ชัดเจนและเป็นธรรม อันจะเป็นผลให้การส่งออกของไทยขยายตัวมากขึ้นและกำหนดมาตรการที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องคุ้มครองภาคเกษตรกรรมภายในประเทศมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการใช้มาตรการการอุดหนุนของประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ไทยยังใช้แอกดต์เป็นเวทีเพื่อไขปัญหาการค้ากับประเทศใหญ่ซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจกดดันไทยให้ปฏิบัติตาม โดยการใช้กฎหมายภายในประเทศมาขู้งัด ซึ่ง เป็นมาตรการฝ่ายเดียวเช่น การใช้มาตรการ 301 ของสหรัฐฯ เป็นต้นจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกภายใต้ข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากรหรือแอกดต์ (GATT) ภายใต้ข้อตกลงนี้ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวซึ่งมีการประชุมและได้บรรลุตามข้อตกลงดังกล่าวที่รู้จักกันในชื่อ "การเจรจาแอกดต์ (GATT) รอบอุรุกวัย"

เนื่องด้วยในการเจรจารอบต่างๆที่ผ่านมาไม่ได้มีการพูดถึงเรื่องสินค้าเกษตรแต่ในการเจรจา แอกดต์ (GATT) รอบอุรุกวัยที่ผ่านมาได้มีการบรรลุถึงข้อตกลงที่ว่าด้วยสินค้าเกษตรรวมอยู่ด้วย ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกและเป็นประเทศเกษตรกรรม ส่งออกสินค้าเกษตรเป็นจำนวนมาก ทำให้มีผลกระทบในรายสินค้าเกษตรที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage) และสินค้าที่เสียเปรียบ (Disadvantage)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศต่างๆที่เป็นสมาชิกภายใต้ข้อตกลง แอกดต์ (GATT) ที่มีการผลิตสินค้าเกษตรรายใหญ่ของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป และ ญี่ปุ่นฯ มีการใช้มาตรการการกีดกันทางการค้า อาทิเช่น การให้เงินอุดหนุนการส่งออก (Export subsidies) หรือการ

อุดหนุนการผลิต (Internal support) จำเป็นจะต้องมีการทำตามข้อตกลงของแกตต์(GATT)โดยการลดการอุดหนุนลงซึ่งจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพไม่มีการบิดเบือนในการผลิต ส่งผลให้การผลิตและการส่งออกของประเทศเหล่านี้ลดลง จากเหตุผลดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรของไทย

ข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย และเป็นรายใหญ่รายหนึ่งของโลกในปัจจุบัน ภาวะการค้าข้าวโลกทวีการแข่งขันยิ่งขึ้น ประเทศสมาชิกที่ส่งออกข้าวจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของแกตต์อย่างจริงจังแล้ว ก็จะส่งผลดีต่อประเทศไทยโดยเฉพาะสหรัฐที่เป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยในการส่งออกข้าว ซึ่งประเทศสหรัฐ มี ระดับการอุดหนุนรวมในสัดส่วนของมูลค่าการผลิตสินค้าเกษตร ร้อยละ 21.3 (ตารางที่ 1) เมื่อบรรลุถึงข้อตกลง จะส่งผลดีต่อประเทศ และเนื่องจากประเทศที่เคยเป็นผู้นำเข้าข้าวสามารถ ผลิตข้าวได้เพียงพอและมีบางประเทศเหลือส่ง ออกกลับเป็นประเทศคู่แข่งในการขายข้าวกับไทยตลอดจนข้าวไทยมีราคาสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น ประเทศเวียดนาม ปากีสถาน และ อินเดีย ทำให้สูญเสียตลาดบางส่วนแก่ประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะตลาดข้าวคุณภาพต่ำอย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาที่สำคัญในการค้าสินค้าข้าวของโลกพอจะสรุปประเด็นได้ ดังนี้

ปัญหาสำคัญในระบบการค้าสินค้าโลก

- 1.1 ในประเทศต่างๆ ที่มีการค้าข้าวมีการคุ้มครองการผลิต โดยมีการประกันราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศที่สูงกว่าราคาโลก
- 1.2 มีการใช้มาตรการควบคุมปริมาณ และการกำหนดภาษีที่สูง เพื่อกีดกันสินค้าระหว่างประเทศ
- 1.3 มีการแข่งขันในการขายผลผลิตการเกษตรในราคาที่ต่ำกว่าทุน โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งทำให้ราคาสินค้าเกษตรของโลกตกต่ำ

จากประเด็นดังกล่าวเมื่อเดือนธันวาคม 2536 มีการบรรลุถึงข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากรรอบอุรุกวัยส่งผลให้ประเทศสมาชิกแกตต์ จำเป็นต้องทำตามข้อตกลงดังกล่าว เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของข้อตกลงแกตต์ ทั้งในเรื่องการลดการปกป้องคุ้มครองการผลิต การกำหนดมาตรการทางด้านภาษีที่สูงเพื่อกีดกันสินค้าระหว่างประเทศและการอุดหนุนของรัฐโดยวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพื่อให้ระบบการค้าของโลกเป็นไปโดยเสรีจากเหตุผลดังกล่าวจะส่งผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวของโลกคือจะทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวของโลกลดลงและส่งผลต่อราคาสินค้าข้าวในตลาดโลกให้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจึงเป็น โอกาสของสินค้าข้าวของไทยที่มีประสิทธิภาพในการผลิตด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าและมีประสิทธิภาพในการผลิตที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับต่างประเทศ รวมทั้ง

การปกป้องและการคุ้มครองสินค้าข้าวของไทยเมื่อเทียบกับต่างประเทศอยู่ในระดับต่ำกว่าในหลายประเทศและจากข้อตกลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในด้านการผลิตการบริโภค การส่งออก ตลอดจนราคาข้าวที่ชาวนาขายได้ ราคาข้าวขายส่งในกรุงเทพฯ รวมถึงราคาข้าวส่งออก ซึ่งเราจะศึกษาถึงผลกระทบดังกล่าวนี้โดยผ่านทางราคาสินค้าข้าวในตลาดโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากผลของข้อตกลงดังกล่าวว่าจะส่งผลกระทบต่อไปยังส่วนต่างๆ นั้นมีความมากหรือน้อย เป็นจำนวนเท่าไร

ตารางที่ 1 ระดับการอุดหนุนรวมของประเทศที่สำคัญ ในปี 1988

ประเภทการอุดหนุน	สหรัฐอเมริกา \$ mn	ญี่ปุ่น Y bn	ประชาคมยุโรป ECU mn
Market price support	18,877	3,976	56,356
	50.7	(84.9)	(94.5)
Direct payment	8,850	323	3,157
	(23.8)	(6.9)	(5.3)
Input cost reduction	5,483	97	7,780
	(14.7)	(2.4)	(13.0)
General service	2,106	316	-
	(5.7)	(6.8)	
Total subsidy	37,209	4,682	59,642
	(100)	(100)	(100)
Farm income	174,500	12,007.2	185,718
Subsidy share of farm income	21.3	39.0	32.1

ที่มา : ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ “ การศึกษาสินค้าเกษตรภายใต้กรอบการเจรจาอนุภูมิภาค ” กุมภาพันธ์ 2534

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการบรรจุถึงข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากรต่อปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทย รวมถึงราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ และ ราคาข้าวขายส่งในกรุงเทพฯ หลังจากการบรรจุถึงข้อตกลงแกตต์
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการบรรจุถึงข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากรต่อปริมาณผลผลิตข้าวของไทย รวมถึงผลที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่เพาะปลูกข้าวของไทย
3. เพื่อทราบถึงนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวกับ การผลิต การค้าข้าวของประเทศไทย ก่อนและหลังข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากร
4. เพื่อศึกษาถึงผลประโยชน์ที่ไทยได้รับจากการบรรจุถึงข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากร ในกรณีสินค้าข้าวของไทย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ จะศึกษาครอบคลุมเฉพาะผลที่เกิดขึ้นกับภาคเศรษฐกิจข้าวของไทย อันเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากร โดยผ่านทางตัวแปรอิสระเพื่อหาผลกระทบในเชิงปริมาณ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกข้าวในตลาดโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยจะวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อการผลิต และการส่งออกข้าวของไทย ตลอดจนกำหนดหาผลประโยชน์สุทธิจากการส่งออกข้าวที่ไทยได้รับ

คำจำกัดความ

- 1.ข้าวเปลือก(Paddy) คือ ข้าวที่ยังมีเปลือกอยู่หลังจากนวดแล้ว
- 2.ข้าวกล้อง(Husked rice) คือ ข้าวที่เอาเฉพาะเปลือกนอกออก (Husk)
- 3.ข้าวสีบางส่วน(Semi-milled rice) คือ ข้าวที่เอาออกเฉพาะเปลือกนอก,บางส่วนของ germ และชั้น นอก (Outer layers) บางส่วนหรือทั้งหมดของ pericarp แต่ ยังคงเหลือชั้นใน (Innet layers) ไว้
- 4.ข้าวสี(Whole-milled rice) คือ ข้าวเปลือกที่เอาเปลือกนอก ชั้นนอก และชั้นในทั้งหมดของ ericarp ออก รวมทั้งเอา germ ทั้งหมดออกในกรณีข้าวเมล็ดยาว หรือ ข้าวเมล็ดยาวหรือข้าวเมล็ดกลาง และ รวมทั้งเอา germ บางส่วน เป็นอย่างน้อยในกรณีข้าวเมล็ดกลม ทั้งนี้ โดยที่ Longitudinal white striations ยังคงมีอยู่ไม่เกิน 10 % ของเมล็ดข้าว
5. ข้าวคุณภาพดี คือข้าวสารเจ้าชนิด 100%, และข้าวสารเจ้า 5%
6. ข้าวคุณภาพต่ำ คือข้าวสารเจ้าชนิด 10%, 15%, 20%, 25%, 35% และข้าวสารชนิดอื่นๆ

7. ข้าวเมล็ดกลาง คือ ข้าวซึ่งเมล็ดมีความยาวเกิน 5.2 ม.ม แต่ไม่เกิน 6 ม.ม และมีสัดส่วนความยาว/ความกว้างไม่เกิน 3

8. ข้าวเมล็ดยาว คือข้าวพันธุ์ Indica เมล็ดมีความยาวเกิน 6 ม.ม และมีสัดส่วนความยาว/ความกว้าง มากกว่า 2 แต่ น้อยกว่า 3

9. ข้าวชนิดเมล็ดสั้น คือข้าวพันธุ์ Japonica

10. ข้าวหัก (Broken rice) คือ เศษข้าวซึ่งมีความยาวไม่เกิน 3/4 ของความยาวเฉลี่ยของข้าวทั้งหมด

ส่วนประเทศไทยนั้นมีการผลิตข้าวชนิดเมล็ดยาว (Indica rice) กว่าร้อยละ 90 ส่วนที่มีการแบ่งชนิดของข้าวเป็นการแบ่งตามคุณภาพของข้าว คือ หักมาก หรือ หักน้อยคิดเป็นร้อยละเท่าไรที่หัก ส่วนข้าวชนิดเมล็ดสั้น (Japonica rice) ในประเทศไทยมีการผลิตน้อยมากในอดีตที่ผ่านมา มีการผลิตเป็นจำนวนที่น้อยมาก

สมมติฐานการศึกษา

การศึกษานี้มีสมมติฐานที่ว่าเมื่อมีการบรรลุถึงข้อตกลงแกตต์แล้วจะส่งผลให้ประเทศสมาชิกที่มีการอุดหนุนการผลิตข้าว และการอุดหนุนการส่งออกข้าว รวมถึงประเทศที่มีการปิดตลาดการค้าข้าว จำเป็นต้องมีการลดการอุดหนุนลง และจะต้องทำการเปิดตลาดนำเข้าข้าว ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณการผลิตของประเทศที่มีการอุดหนุนการผลิต ผลิตลดลงและส่งออกข้าวลดลง ส่งผลให้การส่งออกข้าวของโลกลดลง และผลดังกล่าวทำให้ราคาสินค้าข้าวในตลาดโลกสูงขึ้น ซึ่งผลดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ การผลิตให้มีการขยายการผลิตข้าวของประเทศไทยให้สูงขึ้น ส่งผลถึงการส่งออกข้าวของประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้ราคาข้าวขายส่งในกรุงเทพฯ ให้สูงขึ้น รวมทั้งทำให้ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้สูงขึ้นด้วย

แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษานี้จะทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยข้อมูลที่ใช่จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ เป็นรายปี เป็นจำนวน 14 ปี คือ ข้อมูลตั้งแต่ปี 2522 ถึงปี 2536

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิในประเทศ

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กระทรวงพาณิชย์
- ธนาคารแห่งประเทศไทย
- ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ

- สัมภาษณ์และงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่างๆ
 - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- แหล่งข้อมูลทุติยภูมิในต่างประเทศ
- เอกสารตีพิมพ์ของ FAO
 - งานวิจัย ของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาผลกระทบจากข้อตกลงการเจรจาการค้าและภาษีศุลกากรในกรณี สินค้าข้าวของไทยจะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลของข้อตกลงต่อ ภาคการผลิต การบริโภค ปริมาณการส่งออกข้าวของไทย ตลอดจนถึงราคาสินค้าข้าวที่เกษตรกรได้รับราคาข้าวขายส่งในกรุงเทพฯ รวมถึงราคาข้าวในตลาดโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เพื่อจะได้เตรียมแผนรองรับสำหรับสินค้าข้าวของไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาถึงผลกระทบของข้อตกลงการค้าและภาษีศุลกากรรอบอุรุกวัยต่อเศรษฐกิจการผลิต และการค้าข้าวของไทย โดยเฉพาะในเชิงปริมาณนั้น เท่าที่ผ่านมาเป็นการศึกษาก่อนการบรรลุถึงข้อตกลง โดยจะประกอบไปด้วยงานทั้งในประเทศที่เป็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงงานที่เกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจข้าวของไทย โดยวัตถุประสงค์ของการหาคำตอบต่างกัน แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือ วิธีการจำลองค่า (Simulation method) ส่วนของต่างประเทศจะเป็นงานที่เกี่ยวกับผลของข้อตกลงต่อภาคการเกษตรโดยตรง ซึ่งเป็นงานของทั้งกระทรวงเกษตร US และงานของ UNCTAD

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการเจรจากลุ่มสินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัย ในกรณีข้าว” (2534) ศึกษาถึงผลกระทบของการเจรจา ภายใต้ข้อสมมุติที่คาดว่าจะประสบความสำเร็จในระดับต่างๆ ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงด้านราคา และการตลาด โดยใช้วิธีทางการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน (Partial equilibrium) และวิเคราะห์ผลกระทบเฉพาะในเรื่องตลาดส่งออกข้าวของไทยจากการศึกษาสรุปได้ว่า

¹ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ผลกระทบจากการเจรจากลุ่ม สินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัย กรณีข้าว, 2534.

ประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์จากการเจรจาซึ่งตลาดส่งออกข้าวของไทยจะสามารถขยายได้อีกมากแต่ในขณะเดียวกันประเทศเพื่อนบ้านของไทย โดยเฉพาะเวียดนามมีการขยายการผลิตข้าว จะสามารถแบ่งตลาดส่งออกข้าวคุณภาพต่ำของไทยไป ดังนั้นการสนับสนุนและผลักดันในเวทีการเจรจาทางการค้ากลุ่มสินค้าเกษตรรอบอุรุกวัยที่ให้มีการค้าแบบเสรีมากขึ้นเท่าใด ก็จะช่วยลดแรงกดดันในเรื่องตลาดส่งออกข้าวของไทยได้มาก

สำนักงานเศรษฐกิจของกระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา² (United States Department of Agriculture : 1994) ได้ทำการศึกษา ถึงผลกระทบของข้อตกลงว่าด้วยการค้า และ ภาษีศุลกากร รอบอุรุกวัยทางด้านสินค้าเกษตรจากผลของการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นทางกระทรวงเกษตรได้ใช้วิธีสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจขึ้นแล้วทำการวิเคราะห์โดยอาศัยพื้นฐานทางด้านอุปสงค์และอุปทานของกลุ่มสินค้าเกษตรจากการศึกษาพบว่าจากเงื่อนไขทางด้านภูมิอากาศ ประเทศไทยและประเทศเวียดนามไม่สามารถที่จะผลิตข้าวคุณภาพดีชนิดเมล็ดสั้น (Japonica rice) แต่ประเทศไทยจะสามารถส่งข้าวชนิดเมล็ดยาว (Indica rice) ไปประเทศญี่ปุ่นได้เนื่องจากการเปิดตลาดของประเทศญี่ปุ่นอย่างไรก็ตามประเทศไทยและประเทศเวียดนามจะได้รับประโยชน์อย่างมากที่เกิดจากการกระจายการบริโภค และการค้าที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงในขณะเดียวกันญี่ปุ่นและเกาหลีพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการนำเข้าข้าวชนิดเมล็ดยาวจาก ออสเตรเลีย และ สหรัฐฯ ซึ่งก็เป็นโอกาสของประเทศว่าที่จะสามารถผลิตและส่งออกข้าวชนิดเมล็ดสั้นไปประเทศญี่ปุ่นสำหรับผู้บริโภคในสหรัฐฯที่มีการบริโภค ข้าวชนิดเมล็ดสั้นก็จะมีการเปลี่ยนการบริโภคมาบริโภคข้าว ชนิดเมล็ดยาวแทน (Indica rice) เป็นเพราะราคาข้าวชนิดเมล็ดสั้นในสหรัฐฯ จะมีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าราคาข้าวเมล็ดยาว ในทางกลับกัน การเพิ่มขึ้นของการใช้ข้าวชนิดเมล็ดยาวในสหรัฐฯ จะส่งผลให้ราคาข้าวชนิดเมล็ดยาวในสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นกว่าราคาข้าวในตลาดโลก สำหรับข้าวเมล็ดยาวและปริมาณการส่งออกข้าวชนิดเมล็ดยาว ที่สหรัฐฯ สูญเสียไปจะถูกแทนที่โดยการส่งออกของ ประเทศไทยและเวียดนาม

อำพน กิตติอำพน³ (2537) ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับ “ผลกระทบข้อตกลงรอบอุรุกวัยต่อเศรษฐกิจการเกษตรไทย” โดยใช้วิธีการสร้างแบบจำลองคุณภาพทั่วไป (Computable General

² United States Department of Agriculture, Economic Research Service, Effects of the Uruguay Round Agreement on U.S. Agricultural Commodities, March 1994

³ อำพน กิตติอำพน, ปีเตอร์ วอร์เร่, พินุลย์ เจียมอนุฤทธิกิจ, และทศพล ไหมสุวรรณ “ผลกระทบข้อตกลงรอบอุรุกวัยต่อเศรษฐกิจการเกษตรไทย.” วารสารเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม 2537.

Equilibrium : CGE) ของระบบเศรษฐกิจทางด้านสินค้าเกษตร เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงมาตรการของข้อตกลงการค้าทั้งของไทยและประเทศต่างๆ แล้วประเมินผลกระทบต่อประเทศไทย และจากการศึกษาพบว่าสินค้าเกษตรของไทยหลายชนิดที่มีโอกาสทางการตลาดขยายตัวสูงได้แก่ ข้าวสาร น้ำตาล ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ยางพารา มันสำปะหลัง ไข่ไก่ และปุย ส่วนสินค้าที่เสียเปรียบ และได้รับผลกระทบจากการเปิดตลาด ได้แก่ ถั่วเหลือง ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ผลิตภัณฑ์นม ถั่วเขียว และจากการศึกษาโดยวิธี CGE ในเรื่องข้าวพบว่าราคาข้าวสารที่เกษตรกรได้รับจะมีการเปลี่ยนแปลงรวมจากผลของข้อตกลงแอกต์เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 4.44

รศดา เวชฎาพันธุ์⁴ (2536) ได้ทำการสร้างแบบจำลองของข้าวไทย โดยใช้ข้อมูลในช่วงปี 2513-2533 การวิเคราะห์ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด 2 ชั้น เนื่องจากเป็นระบบสมการ ในการศึกษาดังกล่าวตัวแปรที่สำคัญคือเมื่อประเทศคู่แข่งที่สำคัญในการค้าข้าวของไทยส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นจะทำให้ พื้นที่เพาะปลูกผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ การบริโภคข้าว และการส่งออกข้าวของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปน้อยมาก แต่ราคาขายส่งข้าว ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับ และราคาส่งออกข้าวของไทยเปลี่ยนไปมากกว่า

Petcharatana⁵ (1980) ได้ทำการสร้างแบบจำลองข้าวของประเทศไทยขึ้นมาโดยใช้ข้อมูลในช่วงปี 2501-2520 การวิเคราะห์ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองชั้น เนื่องจากเป็นระบบสมการ ในการศึกษาดังกล่าวตัวแปรนโยบาย คือเมื่อรัฐบาลยกเลิกนโยบายเก็บค่าพรีเมียมข้าว ภาษีส่งออกและการสำรองข้าวจะทำให้ชาวนาของไทยมีรายได้และการกระจายรายได้ดีขึ้นถึงแม้ว่ารายได้จากการส่งออกข้าวจะลดลงในช่วงปี 2501-2520 การศึกษายังได้ทำการลองปรับนโยบายอีกตัวแปรหนึ่งก็คือ ถ้าหากประเทศ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศอื่นๆ ในเอเชีย ยกเว้นประเทศไทยมีการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จะส่งผลให้ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทยถูกกระทบกระเทือนอย่างมาก

⁴ รศดา เวชฎาพันธุ์ การวิเคราะห์แบบจำลองข้าวของไทย, วารสารเกษตรศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 2536

⁵ Supply, Demand and Price Analysis for Rice in Thailand. Ph.D dissertation. Washington State University, 1980

K.Vasdapunt.⁶ (2537) ได้ทำการสร้างแบบจำลองทางด้านนโยบายข้าวของไทยโดยทำเป็นระบบสมการเพื่อที่จะทำการศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายว่าถ้ามีการเปลี่ยนแปลงภาษีส่งออก หรือ ปริมาณข้าวจะส่งผลกระทบต่อราคาที่เกษตรกรได้รับ พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่หรือไม่ โดยวิธีการที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นการใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ โดยข้อมูลที่น่ามาใช้จะมีการแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทางด้านอุปทาน โดยใช้ข้อมูลระหว่างปี 2503 ถึง ปี 2524 และยังมีการแบ่งออกเป็น 4 ภาค อีกส่วนหนึ่งคือข้อมูลทางด้านอุปสงค์ เป็นการศึกษารวมทั้งประเทศโดยใช้ข้อมูลระหว่างปี 2510 ถึง 2524 และจากการศึกษาพบว่าพื้นที่เพาะปลูกจะมีการตอบสนองต่อราคาที่เกษตรกรได้รับนั้นน้อยมากในแต่ละภาคแต่อย่างไรก็ตามยังพบอีกว่าการเปลี่ยนแปลงภาษีส่งออก และ สต็อกข้าวจะมีผลต่อการกระจายรายได้

คมสัน รุ่งเรืองสรการ.⁷ (2531) มีการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการลดราคาข้าวส่งออกของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อภาคเศรษฐกิจข้าวของไทย” เพื่อศึกษาว่าการที่สหรัฐฯ ลดราคาข้าวส่งออกลงจะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกิจการค้าข้าวของไทยรุนแรงเพียงไร และผลดังกล่าวจะส่งผลที่เป็นภาวะ หรือ เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกข้าวของไทยเพียงใด โดยวิธีการที่ใช้ในการศึกษาเป็นการใช้ระบบสมการที่มีการเกี่ยวข้องกันทั้งด้าน อุปสงค์ อุปทานและราคาซึ่งประกอบด้วย ระบบสมการเชิงเดี่ยว (Single equation) และระบบสมการเกี่ยวเนื่อง(Simultaneous equation)และนำแบบจำลองดังกล่าวมาวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจ (Simulation) เพื่อนำมาเปรียบเทียบค่าจริง

ผลการศึกษาพบว่าการลดราคาข้าวส่งออกของสหรัฐอเมริกามีผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกผลผลิตเฉลี่ย ผลผลิตข้าวเปลือก ผลผลิตข้าวสาร ปริมาณส่งออก ราคาข้าวส่งออก ราคาขายข้าวในประเทศ และราคาข้าวเปลือกของไทยลดลง ส่วนปริมาณการใช้ข้าวในประเทศเพิ่มขึ้นผลจากการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่าช่วงที่สหรัฐอเมริการะงับการประกาศลดราคาข้าวส่งออกและการนำมาตรการใดก็ตามทั้งทางด้านภาษี และมีใช้ภาษีของรัฐบาลมาใช้จะมีผลก่อให้เกิดอุปสรรคทางการส่งออกข้าวของไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ Kiaticchai Vesdapunt. Thailand Rice policy.: A Simulation Analysis. Staff paper No. 55. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พฤศจิกายน 2527

⁷ คมสัน รุ่งเรืองสรการ, ผลกระทบจากการลดราคาข้าวส่งออกของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อภาคเศรษฐกิจข้าวไทย, วิทยานิพนธ์, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

CARD⁸ (1994) ได้ทำการศึกษาดัง “The Impact of the Uruguay Round on U.S. Agriculture.” โดยใช้ระบบสมการในการวิเคราะห์ผลกระทบ พบว่าผลกระทบต่อสถานการณ์การค้าข้าวของโลก คาดว่าจะมาจากการเปิดตลาดตลาดข้าวของ ประเทศญี่ปุ่น เนื่องจาก ญี่ปุ่น จำเป็นต้องเปิดตลาดข้าว โดยนำเข้าข้าวตามพันธะข้อตกลงขั้นต่ำ (Minimum access) เป็นปริมาณมากกว่า 7.50 แสนตันโดยไม่เกินปี 2543 ซึ่งเป็นปริมาณ ร้อยละ 8 ของปริมาณการบริโภคในประเทศ (คิดจากปี 2529 -2530 เป็นปีฐาน) นอกจากนี้ ประเทศเกาหลีก็จำเป็นต้องทำตามข้อตกลงขั้นต่ำเหมือนกับประเทศญี่ปุ่นถึงแม้จะมีปริมาณน้อยกว่าสำหรับประเทศไทยนั้นเนื่องจากราคาข้าวในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นจากการบรรลุข้อตกลงทำให้ประเทศไทยมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกจะปลูกข้าวมากขึ้นและส่งผลให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลทำให้ส่งออกได้มากขึ้น

สำหรับประเทศอื่นๆที่สามารถผลิตข้าวประเภทเมล็ดสั้น(Japonica rice) ก็จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดข้าวใหม่และคาดว่าผู้ผลิตข้าวในอเมริกาจะมีการเพิ่มผลผลิตข้าวชนิดนี้เพิ่มขึ้น ส่วนประเทศจีนคาดว่าจะมีการเพิ่มผลผลิตและส่งออกข้าวเมล็ดสั้นมากขึ้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้วนั้นงานวิจัยต่างๆที่มีส่วนที่เหมือนกันคือเป็นงานด้านการใช้แบบจำลองเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผลของเกณฑ์หรือผลของการลดราคาข้าวซึ่งในงานวิจัยต่างๆ จะวัดผลที่เกิดต่อประเทศไทยโดยในการวัดผลกระทบจะมีวัตถุประสงค์และวิธีการที่มีความแตกต่างกันหรือแม้แต่ขั้นตอนในการหาที่แตกต่างกันไปขึ้นกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยรวมถึงรายละเอียด สำหรับในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของเกณฑ์อย่างเช่นงานวิจัยของ CARD พบว่าไทยสามารถส่งออกข้าวได้เพิ่มมากขึ้นและในงานวิจัยของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็สรุปเช่นกันว่าไทยสามารถส่งออกข้าวได้เพิ่มมากขึ้นถึงแม้ว่างานวิจัยของทั้งสองจะสามารถคาดคะเนได้ว่าไทยสามารถส่งออกข้าวได้มากขึ้นแต่ในงานวิจัยดังกล่าวไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดกับภาวะข้าวในประเทศไทยแต่อย่างใดส่วนในงานวิจัยนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของเกณฑ์คือ การผลิต การส่งออกโดยเฉพาะในส่วนของการส่งออกข้าวได้มีการแยกประเภทเป็นข้าวคุณภาพดีกับข้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งก็เป็นส่วนที่แตกต่างของงานวิจัยวิจัยนี้กับงานวิจัยที่ผ่านมา

⁸ The Center for Agriculture and Rural Development at Iowa State University and Collaboratively with Other Institutions in the United States and Abroad (CARD), A CARD Symposium, Washington, D.C., June 15, 1994.